

Το παραγωγικό επίθημα -ότητα: Μορφολογία και νεολογική παραγωγή

Χρήστος Παπαναγιώτου

Κέντρον Ερεύνης Επιστημονικών Όρων και Νεολογισμών, Ακαδημία Αθηνών

ABSTRACT

This study examines the derivational suffix *-ότητα* in Modern Greek on the basis of 45 neologisms recorded in the Academy of Athens corpus DEON 16-17. The suffix forms abstract feminine nouns, primarily from adjectival bases, denoting properties, states or capacities, and shows strong combinability with other derivational suffixes (*-ικ-*, *-ιμ-*, *-σιμ-*, *-τ-*). It is also used to render foreign suffixes such as *-ity*, *-ness* and *-ité*. The neologisms belong to social, political, economic, scientific and technological domains, revealing both morphological flexibility and functional value. Comparison with competing suffixes (*-οσύνη*, *-άδα*, *-ία*) highlights the distinct behaviour of *-ότητα* in forming complex abstract concepts.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: επίθημα, νεολογισμός, παραγωγική μορφολογία, παραγωγικότητα

1. Εισαγωγή

Η μελέτη εξετάζει το μόρφημα *-ότητα*, ένα παραγωγικό επίθημα της ελληνικής γλώσσας, το οποίο σχηματίζει θηλυκά ουσιαστικά που δηλώνουν αφηρημένες έννοιες από επίθετα και ουσιαστικά (π.χ. *σφαιρικός* → *σφαιρικότητα*, *άνθρωπος* → *ανθρωπότητα*). Η παρουσία του εντοπίζεται τόσο στο γενικό λεξιλόγιο όσο και σε επιστημονικά και τεχνικά κείμενα. Παρά την εκτεταμένη καταγραφή του σε λεξικά και την αναγνωρισμένη παραγωγικότητά του, οι συστηματικές συγχρονικές μελέτες που διερευνούν τα μορφολογικά του χαρακτηριστικά παραμένουν σχετικά περιορισμένες.

Η παρούσα εργασία εστιάζει στη μελέτη του επιθήματος στο πλαίσιο της νεολογικής παραγωγής, εξετάζοντας τη μορφολογική του συμπεριφορά και την αξιοποίησή του στον σχηματισμό νεολογισμών. Ειδικότερα, διερευνώνται οι μορφολογικές βάσεις σύνδεσης του επιθήματος, η συνύπαρξή του με άλλα παραγωγικά μόρφημα, καθώς και τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά των νεολογικών σχηματισμών που φέρουν το εν λόγω επίθημα. Παράλληλα, εξετάζονται παράμετροι όπως η συχνότητα εμφάνισης των νεολογισμών αυτών στο σύνολο των δεδομένων, η σχέση τους με ήδη υπάρχοντα (μη νεολογικά) συνώνυμα της ελληνικής γλώσσας, καθώς και η χρήση του επιθήματος για την απόδοση ξενόγλωσσων μορφημάτων.

Η ανάλυση βασίζεται στον ορισμό του νεολογισμού, σύμφωνα με τον οποίο νεολογισμός θεωρείται κάθε νέα λέξη ή νέα σημασία που εμπλουτίζει το λεξιλόγιο και υιοθετείται από τη γλωσσική κοινότητα ενεργητικά ή παθητικά (Algeo 1991, Χριστοφίδου 2001, Christofidou 2024). Στο πλαίσιο αυτό, η μελέτη δεν εξετάζει περιπτώσεις νεοσημασιολόγησης (πρβλ. Παπαναγιώτου κ.ά. υπό δημοσίευση), καθώς αυτές αφορούν παλαιότερους σχηματισμούς που λαμβάνουν νέα σημασία. Τα δεδομένα του *Δελτίου Επιστημονικής Ορολογίας και Νεολογισμών* (ΔΕΟΝ) 16-17 αξιοποιούνται ως βασικό υλικό, προσφέροντας ένα συστηματικά συγκροτημένο και θεματικά πολυδιάστατο σύνολο νεολογισμών που επιτρέπει λεπτομερή μορφολογική και σημασιολογική διερεύνηση.

Σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα μελέτη διερευνά κατά πόσο το επίθημα *-ότητα* αποδεικνύεται λειτουργικό στη σύγχρονη νεολογική παραγωγή και σε ποια θεματικά πεδία εμφανίζεται, εξετάζει τον βαθμό στον οποίο οι μορφολογικές και σημασιολογικές ιδιότητες των νεολογισμών που το φέρουν επιβεβαιώνουν τις περιγραφές της σχετικής βιβλιογραφίας ή διαφοροποιούνται από αυτές και επιδιώκει να εντοπίσει τις τάσεις που προκύπτουν από την εμφάνιση και τη χρήση του επιθήματος στους νεολογισμούς, ιδίως ως προς τη μορφολογική τους δομή και τη σημασιολογική τους εξειδίκευση. Συνολικά, η μελέτη επιδιώκει να παρουσιάσει μια ολοκληρωμένη εικόνα της λειτουργίας του

επιθήματος *-ότητα* σε συγχρονικό επίπεδο, αναδεικνύοντας τον ρόλο του τόσο στη νεολογική παραγωγή όσο και στη γενικότερη μορφολογική οργάνωση της ελληνικής.

2. Το παραγωγικό επίθημα *-ότητα* στην ελληνική γλώσσα

Το μόρφημα *-ότητα* αποτελεί παραγωγικό επίθημα της ελληνικής, με μακρά ιστορική παρουσία από την Αρχαία έως τη Νέα Ελληνική. Ετυμολογικά συνδέεται με το επίθημα της Αρχαίας Ελληνικής, το οποίο σε ορισμένες πηγές αποδίδεται ως *-της* (πρβλ. Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής 1998) και σε άλλες ως *-ότης* (*/-ύτης*) (πρβλ. Μπαμπινιώτης 2019· για τη σχετική διαφοροποίηση πρβλ. Φλιάτουρας 2018). Το επίθημα αυτό χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή αφηρημένων ουσιαστικών, τα οποία αποδίδουν ιδιότητες, καταστάσεις ή χαρακτηριστικά (π.χ. *δόλιος* → *δολιότης*, *βαρύς* → *βαρύτης*).¹ Σε συγχρονικό επίπεδο, η Ράλλη (2005: 149) επισημαίνει ότι η υπόσταση του */ο/* στο *-ότητα* παραμένει ζήτημα προς διερεύνηση, καθώς το στοιχείο αυτό απουσιάζει όταν το επίθετο της βάσης λήγει σε *-υς* (*γλυκύς* → *γλυκύτητα*). Σε συγχρονικές περιγραφές της Νέας Ελληνικής, το επίθημα αντιμετωπίζεται ως παραγωγικό μέσο σχηματισμού αφηρημένων θηλυκών ουσιαστικών, χωρίς ενιαία αναπαράσταση στη βιβλιογραφία. Μεταξύ άλλων, απαντούν οι μορφές *-τητα* (Holton κ.ά. 1999: 181), *-τητα* (*-ο-τητα/-υ-τητα*) (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 2004: 88), *-ότητα* (Ράλλη 2005: 149, Φλιάτουρας & Κολοβός 2024), *-tita* (Papoutsis 2012, 2014) αλλά και *-(ό)τητα* (Koutsoukos & Efthymiou 2023: 238), ανάλογα με την προσέγγιση και το θεωρητικό πλαίσιο. Στην παρούσα εργασία επιλέγεται η αναπαράσταση του επιθήματος ως *-ότητα*, καθώς οι σχετικοί σχηματισμοί στο εξεταζόμενο υλικό εμφανίζονται συστηματικά με αυτή τη μορφή.

Σε σύγχρονα λεξικά της Νέας Ελληνικής, όπως το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (1998), το Μείζον Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας (2011), το Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας της Ακαδημίας Αθηνών (2014), το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (Μπαμπινιώτης 2019), το επίθημα *-ότητα* περιγράφεται με παρεμφερείς μορφολογικές, σημασιολογικές και ετυμολογικές επισημάνσεις. Κοινή παραδοχή είναι πως πρόκειται για παραγωγικό επίθημα που συνδυάζεται κυρίως με επίθετα και σπανιότερα με ουσιαστικά, σχηματίζοντας κατά κανόνα θηλυκά ουσιαστικά αφηρημένης σημασίας, τα οποία δηλώνουν ιδιότητα, κατάσταση ή χαρακτηριστικό (π.χ. *αβέβαιος* → *αβεβαιότητα*, *θεός* → *θεότητα*). Σε ορισμένες περιπτώσεις απαντούν και περιληπτικές σημασίες, κυρίως από βάσεις ουσιαστικών, όπου το παράγωγο δηλώνει σύνολο ατόμων/προσώπων με κοινή ιδιότητα (π.χ. *άνθρωπος* → *ανθρωπότητα*). Παράλληλα, το μόρφημα *-ότητα* αξιοποιείται και σε μεταφραστικού τύπου αποδόσεις ξενόγλωσσων αφηρημένων όρων, όπως τεκμηριώνεται σε λημματικές ετυμολογίες σύγχρονων λεξικών της Νέας Ελληνικής (π.χ. στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, όπου λήμματα όπως *αγωγιμότητα* σημειώνονται ως «μτφρδ.» από γαλλ. *conductibilité*).

Επιπλέον, σε διάφορες γλωσσολογικές μελέτες καταγράφονται παρατηρήσεις σχετικά με τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του επιθήματος *-ότητα* και τις σημασιολογικές του λειτουργίες. Πιο συγκεκριμένα, η Ράλλη (2005: 149) αναφέρεται στα μορφολογικά του χαρακτηριστικά και στην επιλογή των μορφολογικών βάσεων με τις οποίες συνδέεται, η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1988: 399) και η Αλεξανδρή (2014: 67) καταγράφουν τη χρήση του μορφήματος για την παραγωγή χρωματικών όρων (π.χ. *λευκός* → *λευκότητα*) και τον ανταγωνισμό του με άλλα επιθήματα της ίδιας σημασιολογικής λειτουργίας (π.χ. *λευκότητα* vs. *ασπράδα*), ο Papoutsis (2012, 2014) ερευνά την παραγωγικότητα του επιθήματος *-ότητα* σε σχέση με άλλα παραγωγικά μορφήματα μέσω ποσοτικής ερευνητικής προσέγγισης (π.χ. *-άδα*, *-οσύνη*), οι

¹ Πρβλ. και τη μεσαιωνική μορφή *-ότη* (π.χ. *γλυκότη*, *ωραιότη*) (Ανδριώτης 2001 [1951]: 252).

Φλιάτουρας & Κολοβός (2024) μελετούν τον μορφολογικό ανταγωνισμό των επιθημάτων *-ότητα* και *-οσύνη*, με ποσοτική-διαχρονική ανάλυση δεδομένων (διτυπίες/συχνότητες), ενώ οι Koutsoukos & Efthymiou (2023: 238) υπογραμμίζουν τη χρήση του στο πλαίσιο της μορφολογικής παραγωγής μέσω παραγωγικών προσφυμάτων.

3. Δεδομένα και μεθοδολογία

Η παρούσα μελέτη βασίζεται στα νεολογικά δεδομένα του *Δελτίου Επιστημονικής Ορολογίας και Νεολογισμών* (ΔΕΟΝ) 16-17 (Χριστοφίδου 2025).² Το σώμα των νεολογισμών της έκδοσης προέκυψε μέσω συστηματικής αποδελτίωσης, τόσο ηλεκτρονικής όσο και συμβατικής, από τις ψηφιακές εκδόσεις μεγάλου αριθμού ελληνικών ημερήσιων και εβδομαδιαίων εφημερίδων με υψηλή κυκλοφορία κατά τη δεκαετία 2013-2022.³ Το σύνολο του ψηφιακού υλικού συλλέχθηκε με τεχνικές crawling, επιτρέποντας τον οργανωμένο εντοπισμό νεολογισμών (Χριστοφίδου & Αφεντουλίδου 2025: 10).

Για να χαρακτηριστεί μια λέξη ως νεολογισμός, πρέπει να πληροί ένα σύνολο πέντε προκαθορισμένων κριτηρίων, τα οποία ενσωματώνουν τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές παραμέτρους (Χριστοφίδου & Αφεντουλίδου 2025: 11-14). Το πρώτο κριτήριο για τον χαρακτηρισμό μιας λέξης ως νεολογισμού είναι η εμφάνισή της σε έγκριτο ημερήσιο ή εβδομαδιαίο τύπο, δεδομένου ότι η γλώσσα του Τύπου αντικατοπτρίζει με ακρίβεια και ποικιλία τη γλώσσα που χρησιμοποιεί η γλωσσική κοινότητα.

Το δεύτερο κριτήριο είναι η απουσία της λέξης από έγκυρα λεξικά της ελληνικής γλώσσας (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής 1998, Μπαμπινιώτης 2019, Μείζον Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας 2011). Το κριτήριο αυτό, αντιθέτως, δεν εφαρμόζεται σε νεολογισμούς που περιλαμβάνονται στο Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας της Ακαδημίας Αθηνών (2014 / ηλεκτρονική έκδοση 2023), επειδή το λεξικό αυτό ενημερώνεται συνεχώς, εμπλουτίζοντας το λημματολόγιό του με νεολογισμούς. Επιπλέον, η αναζήτηση επεκτείνεται σε παλαιότερα λεξικά (Κουμανούδης 1900, *Λεξικό Πρωίας*, Σταματάκος 1952-1955, Δημητράκος 1964, Georgacas 2005) και ελέγχθηκε συστηματικά το *Αντίστροφο Λεξικό* (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2002), επικουρικά δε το *Νέο Ελληνικό Λεξικό* (Κριαράς 1995), το *Μεγάλο Ηλεκτρονικό Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας* (Πατάκη) και το *Αρχείο του Ιστορικού Λεξικού* της Ακαδημίας Αθηνών.

Το τρίτο κριτήριο αφορά την απουσία παλαιότερης εμφάνισης των υποψήφιων αθησαύριστων νεολογισμών, τόσο από τον Εθνικό Θησαυρό Ελληνικής Γλώσσας (ΕΘΕΓ) όσο και από παλαιότερες εκδόσεις εφημερίδων. Συγκεκριμένα, (α) ανασύρθηκαν στοιχεία χρήσης των μη θησαυρισμένων σχηματισμών από την Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Εφημερίδων και Περιοδικού Τύπου της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και (β) εφαρμόστηκε το κριτήριο της μη εμφάνισης του υποψήφιου νεολογισμού στον ΕΘΕΓ πριν από το 1993.

Το τέταρτο κριτήριο είναι ποσοτικό και αντιμετωπίζει το διαδίκτυο ως σώμα κειμένων (web as corpus, De Schryver 2002). Οι λέξεις ελέγχονται και συγκρίνονται μέσω σύνθετων και στοχευμένων αναζητήσεων στο ευρετήριο της μηχανής αναζήτησης Google, με καταγραφή της διαδικτυακής παρουσίας τους στην πρώτη σελίδα των αποτελεσμάτων. Για να χαρακτηριστεί μια λέξη ως νεολογισμός, απαιτούνται (α) ≥ 500 εμφανίσεις σελίδων στο γενικό ευρετήριο και (β) ≥ 3 εμφανίσεις σελίδων σε συγκεκριμένες πηγές ενημέρωσης (βλ. και Χριστοφίδου κ.ά. 2013).

² Ψηφιακά διαθέσιμο στο: <https://zenodo.org/records/15731933>

³ *Η Αυγή*, *Το Βήμα*, *Έθνος*, *Ελευθεροτυπία* (έως 2014), *Εφημερίδα των Συντακτών*, *Τα Νέα*, *Η Καθημερινή*, *Πρώτο Θέμα*, *Ριζοσπάστης*.

Το πέμπτο κριτήριο, που λειτουργεί συμπληρωματικά με τα προηγούμενα, αφορά το περιεχόμενο του νεολογισμού, το οποίο πρέπει να αποδίδει μια ευρύτερη και μόνιμη έννοια, αποκλείοντας προσωρινές, προσωπικές ή εξειδικευμένες χρήσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι η καταγραφή των νεολογισμών στο ΔΕΟΝ 16-17 τεκμηριώνεται ποσοτικά, με συχνότητες εκφρασμένες σε λέξεις ανά εκατομμύριο, βάσει του Greek Web Corpus (2019) της πλατφόρμας Sketch Engine. Επιπλέον, παρατίθενται συγκριτικά δεδομένα από τον Εθνικό Θησαυρό Ελληνικής Γλώσσας (Χριστοφίδου & Αφεντουλίδου 2025: 16-20). Συνεπώς, η επιλογή των λέξεων με το παραγωγικό επίθημα *-ότητα* στην παρούσα μελέτη περιορίζεται σε εκείνες που πληρούν τα παραπάνω κριτήρια και μπορούν, με βάση αυτά, να χαρακτηριστούν ως νεολογισμοί. Στον Πίνακα 1 παρατίθενται συγκεντρωτικά οι νεολογισμοί που αναλύονται στην παρούσα εργασία μαζί με λειτουργικά ερμηνεύματα, τα οποία αποτελούν επεξεργασία της παρούσας μελέτης και δεν έχουν χαρακτήρα πλήρους λεξικογραφικού ορισμού.

Πίνακας 1. Νεολογισμοί με το επίθημα *-ότητα*

ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ	ΣΗΜΑΣΙΑ
<i>αβοηθητότητα</i>	η ιδιότητα ή κατάσταση του να στερείται κανείς βοήθειας ή μέσων υποστήριξης
<i>αδιαβλητότητα</i>	η ιδιότητα του να μην επιδέχεται αμφισβήτηση, προσβολή ή αλλοίωση
<i>ανιχνευσιμότητα</i>	η ιδιότητα του να μπορεί κάτι να εντοπιστεί, να παρακολουθηθεί ή να ταυτοποιηθεί
<i>ανοικτότητα</i>	η ιδιότητα του ανοικτού· προσβασιμότητα ή δεκτικότητα
<i>ανοσογονικότητα</i>	η ικανότητα ενός παράγοντα να προκαλεί ανοσολογική απόκριση
<i>ασυμπτωματικότητα</i>	η ιδιότητα ή κατάσταση μιας νόσου που εξελίσσεται χωρίς την εμφάνιση συμπτωμάτων
<i>ατμοσφαιρικότητα</i>	η ιδιότητα που σχετίζεται με τα χαρακτηριστικά της ατμόσφαιρας· μτφ. η δημιουργία ιδιαίτερης ατμόσφαιρας
<i>αυτοκτονικότητα</i>	η ιδιότητα που αφορά αυτοκτονική τάση, σκέψη ή συμπεριφορά
<i>βαδισιμότητα</i>	η δυνατότητα ή καταλληλότητα ενός χώρου να χρησιμοποιείται για βάδιση
<i>διακοψιμότητα</i>	η δυνατότητα να διακόπτεται κάτι, ιδίως παροχή, διαδικασία ή λειτουργία
<i>διακυβερνησιμότητα</i>	η ικανότητα ή δυνατότητα άσκησης διακυβέρνησης
<i>διατηρησιμότητα</i>	η δυνατότητα να διατηρείται κάτι στον χρόνο χωρίς ουσιώδη αλλοίωση ή απώλεια
<i>διαχειρισιμότητα</i>	η δυνατότητα αποτελεσματικής διαχείρισης ενός συστήματος, πόρου ή διαδικασίας
<i>διεκδικητικότητα</i>	η τάση ή ικανότητα ενεργού διεκδίκησης δικαιωμάτων ή συμφερόντων
<i>εικαστικότητα</i>	η ιδιότητα που αφορά τις εικαστικές τέχνες
<i>εισπραξιμότητα</i>	η δυνατότητα εισπραξης χρηματικού ποσού ή οφειλής
<i>ενδεχομενικότητα</i>	η ιδιότητα του ενδεχόμενου
<i>ενικότητα</i>	η ιδιότητα ή κατάσταση ενός όντος να υπάρχει ως ένα
<i>επενδυσιμότητα</i>	η καταλληλότητα ή δυνατότητα ενός αντικειμένου ή τομέα να δεχθεί επενδύσεις
<i>επιδραστικότητα</i>	η ικανότητα άσκησης επίδρασης ή επιρροής
<i>επικαιρικότητα</i>	η ιδιότητα του επίκαιρου· χρονική συνάφεια με τα

	τρέχοντα γεγονότα
επιτελεστικότητα	η ιδιότητα λόγου ή πράξης να επιτελεί αυτό που δηλώνει
εταιρικήτητα	η ιδιότητα ή μορφή συνεργασίας μεταξύ εταίρων ή οργανισμών
ευαλωτότητα	η ευπάθεια σε βλάβη, κίνδυνο ή αρνητική επίδραση
εφαρμοστικότητα	η δυνατότητα πρακτικής εφαρμογής μιας θεωρίας, μεθόδου ή μέτρου
καινοτομικότητα	η ικανότητα παραγωγής ή υιοθέτησης καινοτομιών
κατασκευασιμότητα	η δυνατότητα πρακτικής κατασκευής ενός προϊόντος, έργου ή συστήματος
καταχρηστικότητα	η ιδιότητα του καταχρηστικού· χρήση αντίθετη προς τον σκοπό ή το δικαίωμα
κινηματογραφικότητα	η ιδιότητα που παραπέμπει στη μορφή, την αισθητική ή τις τεχνικές του κινηματογράφου
ληκτότητα	η ιδιότητα του ληκτού· το ότι κάτι υπόκειται σε λήξη
μεταλλαξιμότητα	η δυνατότητα ή τάση να υφίσταται μεταλλάξεις
μητροπολιτικότητα	η ιδιότητα ή τα χαρακτηριστικά μιας μητρόπολης
ορυκτότητα	η ιδιότητα του ορυκτού ή ο βαθμός περιεκτικότητας σε ορυκτά
παραδοσιακότητα	η προσήλωση ή αναφορά σε παραδοσιακές μορφές, πρακτικές ή αξίες
παροντικότητα	η ιδιότητα του παρόντος· χρονική εγγύτητα ή αναφορά στο παρόν
πελατοκεντρικότητα	ο προσανατολισμός διαδικασιών ή πολιτικών στις ανάγκες του πελάτη
περπατησιμότητα	η καταλληλότητα ενός χώρου για πεζή μετακίνηση
πολυπολικότητα	η ύπαρξη ή διάρθρωση πολλών κέντρων ισχύος ή αναφοράς
προγνωσιμότητα	η δυνατότητα αξιόπιστης πρόγνωσης ή πρόβλεψης
συλλεκτικότητα	η ιδιότητα που καθιστά κάτι άξιο συλλογής ή σχετικό με τη συλλογή αντικειμένων
συμπεριληπτικότητα	η ιδιότητα του να περιλαμβάνει ισότιμα όλα τα μέλη ή τις ομάδες
ταξικότητα	η ιδιότητα ή κατάσταση που σχετίζεται με την κοινωνική τάξη· η διάκριση, η ταυτότητα ή η συνείδηση που απορρέει από την ένταξη σε συγκεκριμένη κοινωνική τάξη
τεχνητότητα	η κατάσταση του τεχνητού ή μη φυσικού
υπαινικτικότητα	η ιδιότητα του υπαινικτικού· έμμεση ή συγκαλυμμένη έκφραση νοήματος
χειριστικότητα	η ικανότητα ή τάση επιδέξιου ή χειριστικού ελέγχου καταστάσεων ή προσώπων

Οι νεολογισμοί με παραγωγικό επίθημα *-ότητα* που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας ανάλυσης ανέρχονται σε 45, επί συνόλου 1.042 νεολογισμών του ΔΕΟΝ 16-17 (περ. 4,3%). Το ποσοστό αυτό καταγράφεται εδώ ως ενδεικτικό της παρουσίας του επιθήματος στο εξεταζόμενο νεολογικό υλικό και δεν αποτελεί αντικείμενο αυτοτελούς ποσοτικής ανάλυσης στην παρούσα εργασία. Διευκρινίζεται ότι οι 45 λέξεις που εξετάζονται στην παρούσα μελέτη δεν αποτελούν το σύνολο των νεολογισμών που καταγράφονται στο ΔΕΟΝ 16-17 σε *-ότητα*. Αποκλείστηκαν συνολικά 18 περιπτώσεις, είτε επειδή το *-ότητα* εμφανίζεται σε ήδη σχηματισμένες λέξεις που συμμετέχουν σε διαφορετική παραγωγική διαδικασία (π.χ. προθηματοποίηση, όπως στο *διατροφικότητα* < δια- + τροπικότητα), είτε επειδή πρόκειται για νεοσημασιολογημένες χρήσεις ήδη

υπαρκτών λεξικών μονάδων (π.χ. *αθλητικότητα*). Οι περιπτώσεις αυτές δεν εμπίπτουν στο πεδίο της παρούσας ανάλυσης.

4. Ανάλυση

4.1. Μορφολογικά χαρακτηριστικά

Σε μορφολογικό επίπεδο, σύμφωνα με τα δεδομένα, το παραγωγικό επίθημα *-ότητα* συνδυάζεται αποκλειστικά με βάσεις επιθέτων. Δεν εντοπίστηκε καμία περίπτωση σύνδεσης του *-ότητα* με βάση ουσιαστικού ούτε με ρηματικές ή επιρρηματικές βάσεις.

Επιπλέον, τα δεδομένα δείχνουν ότι οι βάσεις επιθέτων με τις οποίες συνδυάζεται το επίθημα *-ότητα* μπορούν να καταταχθούν μορφολογικά σε τέσσερις κατηγορίες: (α) βάσεις που περιέχουν το παραγωγικό επίθημα *-ικ-* (π.χ. *αυτοκτον-ικ(ός)* → *αυτοκτονικ-ότητα*, *εταιρ-ικ(ός)* → *εταιρικ-ότητα*) και σε μία περίπτωση με την παραλλαγή *-ιακ-* (*παραδοσ-ιακ(ός)* → *παραδοσιακ-ότητα*), (β) βάσεις που περιέχουν το παραγωγικό επίθημα *-ιμ-* (π.χ. *προγνώσ-ιμ(ος)* → *προγνωσ-ιμ-ότητα*), (γ) βάσεις που περιέχουν το παραγωγικό επίθημα *-σιμ-* (π.χ. *περπατή-σιμ(ος)* → *περπατησιμ-ότητα*)⁴ και (δ) βάσεις που περιέχουν το παραγωγικό επίθημα *-τ-* (π.χ. *ανοικ-τ(ός)* → *ανοικτ-ότητα*).

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι νεολογισμοί προέρχονται από λέξεις που φέρουν δύο μορφολογικά θέματα, δηλαδή από σύνθετες λέξεις. Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί το νεολογικό ουσιαστικό *πελατοκεντρικότητα*, το οποίο προέρχεται από το σύνθετο *πελατ-ο-κεντρικ(ός)* σε συνδυασμό με το παραγωγικό επίθημα *-ότητα*.

Στα δεδομένα της παρούσας μελέτης, το *-ότητα* αποτελεί το τελευταίο στη σειρά παραγωγικό επίθημα σε μορφολογικές δομές με πολλαπλά αλληλοδιάδοχα επιθήματα. Με βάση αυτήν την ιδιότητα εντάσσεται στην κατηγορία των *καταληκτικών επιθημάτων* (closing suffixes, Aronoff & Fuhrhop 2002), τα οποία –ανεξάρτητα από το αν είναι παραγωγικά ή κλιτικά– σηματοδοτούν το πέρας του σχηματισμού της λέξης και αποκλείουν την προσθήκη περαιτέρω μορφημάτων. Στην περίπτωση του *-ότητα*, επιτρέπεται μόνο η ακολουθία κλιτικών επιθημάτων, πραγματωμένων ή μη⁵ (π.χ. *αβοηθητ-ότητα-Ø*, *αβοηθητ-ότητα(ς)*), αλλά όχι παραγωγικών (βλ. και Μελισσαροπούλου & Ράλλη 2009).

4.2. Σημασιολογικά χαρακτηριστικά

Στο επίπεδο της σημασίας παρατηρείται αξιοσημείωτη σύγκλιση μεταξύ των νεολογισμών που εξετάστηκαν. Σε όλες τις περιπτώσεις η χρήση του παραγωγικού επιθήματος *-ότητα* οδηγεί στη δημιουργία αφηρημένων θηλυκών ουσιαστικών, τα οποία δηλώνουν ιδιότητα, χαρακτηριστικό, κατάσταση, δυνατότητα ή τάση. Συγκεκριμένα, στα ουσιαστικά αυτά περιλαμβάνονται παραδείγματα όπως η *διατηρησιμότητα* ‘ικανότητα ή δυνατότητα να διατηρείται κάτι’, *κινηματογραφικότητα* ‘η ιδιότητα να έχει χαρακτηριστικά ή αισθητική σχετική με τον κινηματογράφο’, *ευαλωτότητα* ‘η κατάσταση του να είναι ευάλωτος ή ευαίσθητος σε ζημία ή κίνδυνο’, *περπατησιμότητα* ‘η δυνατότητα ενός χώρου να διασχίζεται εύκολα με τα πόδια’ και *αυτοκτονικότητα* ‘η τάση για αυτοκτονία’.

Τα εξεταζόμενα νεολογικά ουσιαστικά φαίνεται να εμφανίζονται σε ποικίλα θεματικά πεδία. Κάποια από αυτά αναφέρονται σε κοινωνικές και πολιτικές καταστάσεις, όπως τα *διακυβερνησιμότητα* και *διεκδικητικότητα*, ενώ άλλα σχετίζονται

⁴ Στην παρούσα ανάλυση, ακολουθώντας τη Ράλλη (2005: 152), χρησιμοποιείται η διάκριση ανάμεσα σε *-σιμ-* και *-ιμ-*: το μόρφημα *-σιμ-* εντοπίζεται σε σχηματισμούς που ανάγονται σε ρηματική βάση, ενώ το μόρφημα *-ιμ-* σε σχηματισμούς που ανάγονται σε βάση ουσιαστικού.

⁵ Για τις κλιτικές τάξεις και τα επιθήματά τους πρβλ. Ράλλη (2005: 116-138). Στην παρούσα μελέτη, η αλλομορφία που αφορά το *-ότητα* εντοπίζεται αποκλειστικά στην κλίση (*-ότητα* ~ *-ότητ-*).

με την οικονομία και τη διαχείριση, όπως τα *διατηρησιμότητα*, *επενδυσιμότητα* και *πελατοκεντρικότητα*. Επιπλέον, ορισμένα εκφράζουν ψυχολογικά ή υγειονομικά χαρακτηριστικά, όπως τα *αυτοκτονικότητα*, *ασυμπτωματικότητα* και *ευαλωτότητα*, ενώ άλλα ανήκουν σε τομείς επιστήμης και τεχνολογίας, όπως τα *ανιχνευσιμότητα*, *ανοσογονικότητα* και *καινοτομικότητα*.

4.3. Απόδοση ξενόγλωσσων επιθημάτων

Το επίθημα *-ότητα* χρησιμοποιείται για την απόδοση ξενόγλωσσων επιθημάτων, κυρίως του αγγλικού *-ity* και, σε μικρότερο βαθμό, του *-ness*, καθώς και του γαλλικού *-ité*. Η λειτουργία αυτή φαίνεται σε νεολογισμούς όπως οι ακόλουθοι: το ουσιαστικό *αυτοκτονικότητα* αποδίδει τον αγγλικό όρο *suicidality*, το ουσιαστικό *περπατησιμότητα* τον αγγλικό όρο *walkability*, το ουσιαστικό *ληκτότητα* τον αγγλικό όρο *expirability*, το ουσιαστικό *ανοικτότητα* τον αγγλικό όρο *openness*, ενώ το ουσιαστικό *ευαλωτότητα* παραπέμπει στον γαλλικό όρο *vulnérabilité* ή στον αγγλικό *vulnerability*. Πρόκειται για μεταφραστικά δάνεια, δηλαδή νέες μορφολογικές δομές που κωδικοποιούν τη σημασία ενός ξενόγλωσσου όρου (βλ. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1986, Χριστοφίδου κ.ά. 2014).

Χαρακτηριστικό γνώρισμα των παραπάνω μεταφραστικών δανείων είναι ότι διατηρούν, στο μέτρο του δυνατού, την τυπική και σημασιολογική αντιστοιχία με τον ξένο όρο (π.χ. *περπατη-σιμ-ότητα* vs *walk-abil-ity*, *ευαλω-τ-ότητα* vs *vulnér-abil-ité*), προσφέροντας έτσι μια ελληνογενή λεξική μονάδα που μπορεί, εκτός των άλλων, να χρησιμοποιηθεί σε κείμενα όπου απαιτείται ακριβής μεταφραστική απόδοση.

4.4. Υφολογικές παρατηρήσεις

Όσον αφορά το επίπεδο ύφους, αρκετοί από τους νεολογισμούς του εξεταζόμενου υλικού εμφανίζουν το χαρακτηριστικό [+λόγιο] (βλ. και Φλιάτουρας & Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2019). Το γνώρισμα αυτό τους συνδέει περισσότερο με τυπικές ή εξειδικευμένες χρήσεις της γλώσσας και λιγότερο με την καθημερινή επικοινωνία. Για παράδειγμα, νεολογισμοί όπως *ανοσογονικότητα*, *ληκτότητα*, *ενικότητα*, *διακοψιμότητα*, *ενδεχομενικότητα* και *ευαλωτότητα* εμφανίζονται κυρίως σε τεχνικά, επιστημονικά ή ακαδημαϊκά συμφραζόμενα. Η εμφάνισή τους σε κείμενα σχετιζόμενα με την ιατρική, τη φιλοσοφία ή την κοινωνιολογία υποδηλώνει ότι η δημιουργία τους εξυπηρετεί κυρίως την ανάγκη ακριβούς ορολογικής απόδοσης και συστηματοποίησης της επιστημονικής γνώσης. Ως εκ τούτου, οι συγκεκριμένοι όροι λειτουργούν ως εργαλεία κατανόησης και ανάλυσης και είναι λιγότερο πιθανό να ενσωματωθούν σε ανεπίσημο ή καθημερινό λόγο, χωρίς αυτό να αποκλείει μελλοντική υφολογική εξομάλυνση ορισμένων σχηματισμών.

Ωστόσο, ορισμένοι νεολογισμοί φαίνεται να περνούν σταδιακά από τα ειδικά ή επιστημονικά λεξιλόγια σε καθημερινά και μη εξειδικευμένα συμφραζόμενα. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ουσιαστικό *ανοικτότητα*, το οποίο, πέρα από τη χρήση του σε θεσμικά ή πολιτικά κείμενα, εμφανίζεται σε αναφορές σχετικές με κοινωνική στάση, διαπροσωπική επικοινωνία ή ακόμη και προσωπική ανάπτυξη.

4.5. Ζητήματα ανταγωνιστικότητας

Το *-ότητα* εμφανίζει μορφολογικό ανταγωνισμό με άλλα παραγωγικά επιθήματα, υπό την έννοια της χρήσης κοινής μορφολογικής βάσης για τη δημιουργία αφηρημένων ουσιαστικών. Συγκεκριμένα, χαρακτηριστική περίπτωση ανταγωνιστικού μορφήματος αποτελεί το επίθημα *-οσύνη* (π.χ. *αγι-ότητα* έναντι του *αγι-οσύνη*) (Papoutsis 2012), ενώ λιγότερο συχνά παρατηρείται ανταγωνισμός με τα επιθήματα *-άδα* (π.χ. *αγρι-ότητα* έναντι *αγρι-άδα*) και *-ία* (π.χ. *κακ-ότητα* έναντι *κακ-ία*). Παρά το κοινό σημασιολογικό πλαίσιο, δηλαδή τη δημιουργία ουσιαστικών που αποδίδουν ιδιότητες ή

χαρακτηριστικά, τα επιθήματα αυτά διαφοροποιούνται ως προς τα μορφολογικά τους χαρακτηριστικά, τις σημασιολογικές αποχρώσεις, το υφολογικό τους προφίλ και την κοινωνιογλωσσική τους λειτουργία.

Στα δεδομένα της παρούσας μελέτης δεν καταγράφηκαν νεολογισμοί που να ανταγωνίζονται παλαιότερους ή νεότερους σχηματισμούς με τα επιθήματα *-οσύνη*, *-άδα* και *-ία*. Ως μόνη εξαίρεση θα μπορούσε να θεωρηθεί το ζεύγος *ανοιχτοσύνη* – *ανοικτότητα*, όπου οι δύο λέξεις χρησιμοποιούν την ίδια μορφολογική βάση και διαφοροποιούνται ως προς το παραγωγικό επίθημα. Ωστόσο, μεταξύ των δύο λέξεων υπάρχει σαφής σημασιολογική διαφοροποίηση, καθώς το ουσιαστικό *ανοιχτοσύνη* έχει χωρική/περιγραφική αναφορά ενώ το νεολογικό ουσιαστικό *ανοικτότητα* σχετίζεται κυρίως με την προσβασιμότητα, τη διαφάνεια ή τη δεκτικότητα.

5. Συζήτηση και συμπεράσματα

Η ανάλυση των 45 νεολογισμών με παραγωγικό επίθημα *-ότητα* καταδεικνύει ότι το επίθημα διατηρεί τα μορφολογικά χαρακτηριστικά που αναφέρονται στη σχετική βιβλιογραφία και παραμένει λειτουργικό στη Νέα Ελληνική. Στο σύνολο των 1.042 νεολογισμών του ΔΕΟΝ 16-17, οι σχηματισμοί σε *-ότητα* αντιστοιχούν σε ποσοστό περίπου 4,3%, το οποίο υπερβαίνει σημαντικά την παρουσία άλλων παραγωγικών μορφημάτων αφηρημένων ουσιαστικών, όπως λ.χ. το *-οσύνη* (0,1%), το *-άδα* (0%) και το *-ία* (περίπου 2,5%). Τα ποσοτικά δεδομένα δεν ερμηνεύονται ως άμεσος δείκτης παραγωγικότητας, αλλά ως ενδεικτική παρατήρηση συγχρονικής χρήσης του επιθήματος στο συγκεκριμένο σώμα δεδομένων. Ο όρος παραγωγικότητα χρησιμοποιείται εδώ με περιγραφική έννοια, αναφερόμενος στη συγχρονική δυνατότητα σχηματισμού νέων λεξικών μονάδων και όχι ως αυστηρά ποσοτικός δείκτης. Τα δεδομένα αυτά συνηγορούν υπέρ της εκτίμησης ότι το *-ότητα* παραμένει συγχρονικά ενεργό και παραγωγικά αξιοποιήσιμο μορφολογικό μέσο.

Μορφολογικά, στο σύνολο των εξεταζόμενων νεολογισμών το επίθημα *-ότητα* συνδυάζεται αποκλειστικά με βάσεις επιθέτων, παρά το γεγονός ότι η βιβλιογραφία τεκμηριώνει τη διαχρονική δυνατότητά του να συνδυάζεται και με βάσεις ουσιαστικών. Η απόκλιση αυτή μεταξύ διαχρονικής περιγραφής και συγχρονικών δεδομένων μπορεί να ερμηνευθεί ως ένδειξη συγχρονικής εξειδίκευσης του επιθήματος ως προς τον τύπο της βάσης. Οι παρατηρούμενες μορφολογικές τάσεις ερμηνεύονται ως συγχρονικά χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου συνόλου δεδομένων και όχι ως δεσμευτικοί περιορισμοί του επιθήματος στο σύνολο του γλωσσικού συστήματος· η ερμηνεία αυτή παραμένει ενδεικτική και απαιτεί επιβεβαίωση μέσω ευρύτερης συγχρονικής τεκμηρίωσης.

Στο εξεταζόμενο δείγμα δεν εντοπίστηκαν νεολογισμοί που να προέρχονται από επίθετα σε *-ύς* σε συνδυασμό με το υπό εξέταση επίθημα, αν και τέτοιοι σχηματισμοί απαντούν διαχρονικά στην ελληνική (π.χ. *ευθύς* → *ευθύτητα*). Η απουσία αυτή μπορεί να συσχετιστεί με τον ιστορικό χαρακτήρα των συγκεκριμένων επιθέτων, τα οποία αποτελούν λεξικά στοιχεία κληρονομημένα από την Αρχαία Ελληνική. Πρόκειται για κλειστή τάξη επιθέτων, στην οποία δεν εντάσσονται συγχρονικά νέα μέλη και, συνεπώς, δεν ανανεώνεται. Ως αποτέλεσμα, τα επίθετα αυτά έχουν ήδη λειτουργήσει ως βάσεις για τον σχηματισμό αφηρημένων ουσιαστικών και δεν συμμετέχουν στη δημιουργία νεολογικών σχηματισμών (π.χ. *ταχύς* → *ταχύτητα*, *οξύς* → *οξύτητα*).

Στα δεδομένα της παρούσας μελέτης, το επίθημα *-ότητα* συνυπάρχει συστηματικά με άλλα παραγωγικά μορφήματα, όπως τα *-ικ-*, *-ιμ-*, *-σιμ-* και *-τ-*, γεγονός που καταγράφεται σε σημαντικό αριθμό νεολογικών σχηματισμών. Η συνδυαστική αυτή δυνατότητα του επιθήματος έχει επισημανθεί και στη σχετική βιβλιογραφία για τη Νέα Ελληνική (βλ. και Papoutsis 2012). Πέραν των μορφημάτων αυτών, στη Νέα Ελληνική

το *-ότητα* μπορεί να συνδυαστεί και με το παραγωγικό επίθημα *-ιν-* (π.χ. *προσωρ-ιν(ός)* → *προσωριν-ότητα*), αν και τέτοιοι σχηματισμοί δεν απαντούν στο εξεταζόμενο δείγμα. Επίσης, στο εξεταζόμενο δείγμα δεν παρατηρούνται σχηματισμοί με το επίθημα *-ότητα* και μορφολογικά απλές βάσεις (π.χ. *βέβαι(ος)* → *βεβαι-ότητα*). Η απουσία τέτοιων σχηματισμών δεν φαίνεται να οφείλεται σε συγχρονικούς μορφολογικούς ή σημασιολογικούς περιορισμούς του επιθήματος *-ότητα*, αλλά πιθανόν σε παραμέτρους χρήσης και επιλογής λεξικών μονάδων στο συγκεκριμένο σύνολο δεδομένων (βλ. και ενότητα 3 για τα κριτήρια νεολογίας).

Ένα ακόμη εύρημα αφορά τη μορφολογική ανταγωνιστικότητα του *-ότητα* σε σχέση με τα επιθήματα *-οσύνη*, *-άδα* και *-ία*. Παρά τη μερική σημασιολογική τους σύγκλιση στον σχηματισμό αφηρημένων ουσιαστικών, στα δεδομένα της παρούσας μελέτης το *-ότητα* εμφανίζεται συστηματικά σε συνδυασμό με άλλα παραγωγικά μορφήματα, ιδίως με επιθήματα σχηματισμού βάσεων επιθέτων, όπως τα *-ικ-*, *-σιμ-*, *-ιμ-* και *-τ-*. Αντίθετα, αντίστοιχοι συνδυασμοί των επιθημάτων *-οσύνη* και *-άδα* με τα ίδια μορφήματα είναι περιορισμένοι ή σπάνιοι στη Νέα Ελληνική (πρβλ. *χρησ-ιμ-οσύνη*, *συγγεν-ικ-οσύνη*, *φρον-ιμ-άδα*). Η διαφοροποίηση αυτή καταδεικνύει ότι το *-ότητα* παρουσιάζει αυξημένη συνδυαστικότητα με σύνθετες βάσεις επιθέτων σε σχέση με τα επιθήματα *-οσύνη*, *-άδα* και *-ία*. Η ιδιότητα αυτή ενδέχεται να συμβάλλει στη συχνότερη επιλογή του επιθήματος στη νεολογική παραγωγή, χωρίς ωστόσο να μπορεί να εξαχθεί ασφαλές συμπέρασμα ως προς τον βαθμό παραγωγικότητας αποκλειστικά από τα παρόντα δεδομένα.

Ιδιαίτερη σημασία έχει επίσης η χρήση του επιθήματος για την απόδοση ξενόγλωσσων μορφημάτων, όπως τα *-ity*, *-ness* και *-ité*. Με τον τρόπο αυτό αναδεικνύεται ο ρόλος του επιθήματος στην ενσωμάτωση ξένων όρων μέσω εσωτερικών μορφολογικών πόρων. Στο εξεταζόμενο υλικό, το *-ότητα* απαντά κατ'επανάληψη στο πλαίσιο του μεταφραστικού δανεισμού, συμβάλλοντας στη δημιουργία νεολογικών σχηματισμών που αντιστοιχούν σε καθιερωμένους ξενόγλωσσους όρους. Πράγματι, οι περισσότερες από τις υπό εξέταση νεολογικές λέξεις φαίνεται να αποτελούν μεταφραστικά δάνεια, κυρίως από τα αγγλικά (π.χ. *suicidality* → *αυτοκτονικότητα*, *walkability* → *βαδισιμότητα*, *interruptibility* → *διακοψιμότητα*, *preservability* → *διατηρησιμότητα*, *manageability* → *διαχειρισιμότητα*, *innovativeness* → *καινοτομικότητα*). Η αξιοποίηση του επιθήματος *-ότητα* στο πλαίσιο του μεταφραστικού δανεισμού δεν αναιρεί τη λειτουργία του ως εσωτερικού μορφολογικού εργαλείου της Νέας Ελληνικής, αλλά αναδεικνύει τη συμβατότητά του με διεθνείς ορολογικές πρακτικές και την προσαρμοστικότητά του στις ανάγκες της σύγχρονης επιστημονικής επικοινωνίας. Τα δεδομένα υποδηλώνουν ότι σε συγχρονικό επίπεδο το επίθημα χρησιμοποιείται συχνότερα σε δευτερογενείς παράγωγους σχηματισμούς παρά σε πρωτογενείς (π.χ. *παραδοσιακότητα*, *αδιαβλητότητα*). Ο όρος «δευτερογενής» χρησιμοποιείται εδώ με τη σημασία της μορφολογικής αντιστοίχισης προϋπάρχοντος ξενόγλωσσου όρου και όχι με αυστηρή διαχρονική έννοια. Ωστόσο, για ασφαλέστερα συμπεράσματα ως προς τη χρήση του επιθήματος στον συγκεκριμένο τομέα, θα απαιτούνταν ειδικότερη ετυμολογική διερεύνηση, η οποία δεν εμπίπτει στους στόχους της παρούσας εργασίας.

Η σημασιολογική ανάλυση των νεολογισμών που φέρουν το επίθημα *-ότητα* δείχνει ότι η βασική σημασιολογική ιδιότητα του επιθήματος σχετίζεται με την έκφραση αφηρημένων εννοιών, όπως αναμένεται από τη σχετική βιβλιογραφία. Πιο συγκεκριμένα, οι νεολογισμοί δηλώνουν κυρίως ιδιότητες, χαρακτηριστικά ή τάσεις. Αντίθετα, δεν εντοπίστηκαν νεολογισμοί με περιληπτική σημασία, δηλαδή ουσιαστικά που δηλώνουν σύνολα ατόμων με κοινά χαρακτηριστικά. Στο εξεταζόμενο δείγμα το επίθημα εμφανίζεται αποκλειστικά σε συνδυασμό με βάσεις επιθέτων και όχι με βάσεις

ουσιαστικών, γεγονός που εξηγεί την απουσία των περιληπτικών σχηματισμών (βλ. ενότητα 2).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ορισμένοι νεολογισμοί που εξετάστηκαν εμφανίζουν συνωνυμική σχέση με προϋπάρχοντα ουσιαστικά, όπως στα ζεύγη *ανοικτότητα – δεκτικότητα* και *επιδραστικότητα – επιρροή*. Ωστόσο, η δημιουργία αυτών των νεολογισμών φαίνεται να αποσκοπεί στην κάλυψη εξειδικευμένων ορολογικών αναγκών και στη σαφή αντιστοίχιση με ξενόγλωσσους όρους. Η χρήση του επιθήματος *-ότητα* φαίνεται να υποστηρίζει τη μετατροπή ξένων εννοιών σε ελληνικούς όρους με επιστημονικό ή αναλυτικό χαρακτήρα, όπως στην περίπτωση του νεολογισμού *επιδραστικότητα*, ο οποίος τείνει να χρησιμοποιείται σε εξειδικευμένα συμφραζόμενα για να δηλώσει μετρήσιμη/αξιολογήσιμη επίδραση (ως απόδοση όρων όπως *influence*, *impract* και, σε ορισμένα συμφραζόμενα, *effectiveness*), σε αντίθεση με το συνώνυμο *επιρροή*, που χρησιμοποιείται συχνότερα σε γενικότερα επικοινωνιακά πλαίσια. Συνεπώς, το επίθημα *-ότητα* διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία εξειδικευμένων εννοιών και ενισχύει τη λειτουργική και παραγωγική του θέση στο σύγχρονο λεξιλόγιο.

Οι νεολογισμοί του δείγματος καλύπτουν ποικίλα θεματικά πεδία, καθώς αναφέρονται, μεταξύ άλλων, σε κοινωνικές και πολιτικές καταστάσεις, οικονομικές έννοιες, ψυχολογικά χαρακτηριστικά, υγειονομικά ζητήματα και τεχνολογικές εφαρμογές. Παρά τη θεματική αυτή ποικιλία, κοινό χαρακτηριστικό των σχηματισμών είναι ότι δηλώνουν αφηρημένες και συχνά εξειδικευμένες έννοιες, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις θα απαιτούσαν περισσότερο σύνθετες ή περιφραστικές δομές για την απόδοσή τους (π.χ. *ασυμπτωματικότητα* για την ιδιότητα ή κατάσταση μιας νόσου που εξελίσσεται χωρίς την εμφάνιση συμπτωμάτων). Έτσι, το επίθημα *-ότητα* λειτουργεί ως μέσο μονολεκτικής και ακριβούς απόδοσης σύνθετων αφηρημένων εννοιών σε διαφορετικές περιοχές του δημόσιου, επιστημονικού και τεχνικού λόγου.

Συμπερασματικά, η ανάλυση δείχνει ότι το επίθημα *-ότητα* λειτουργεί ως ενεργό και παραγωγικό αξιοποιήσιμο μορφολογικό στοιχείο της Νέας Ελληνικής. Στα εξεταζόμενα δεδομένα συνδυάζεται αποκλειστικά με βάσεις επιθέτων και εμφανίζει σταθερό σημασιολογικό περιεχόμενο, καθώς δηλώνει αφηρημένες ιδιότητες ή καταστάσεις. Η παρουσία του σε ποικίλα θεματικά πεδία υποδεικνύει την ευελιξία του στη μονολεκτική απόδοση σύνθετων εννοιών και στη δημιουργία λειτουργικών ορολογικών σχηματισμών. Τα δεδομένα της μελέτης αναδεικνύουν τη διακριτή θέση του επιθήματος στο εξεταζόμενο νεολογικό υλικό και θέτουν τις βάσεις για περαιτέρω διερεύνηση της χρήσης και της διαχρονικής του εξέλιξης. Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης περιορίζονται στο εξεταζόμενο νεολογικό υλικό και δεν αποσκοπούν σε καθολικές γενικεύσεις για τη συνολική λειτουργία του επιθήματος στη Νέα Ελληνική.

Βιβλιογραφία

- Algeo, J. (ed.). 1991. *Fifty Years among the New Words: A Dictionary of Neologisms, 1941-1991*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Αλεξανδρή, Α. 2014. *Η γραμματική των ονομάτων που δηλώνουν χρώμα στη νέα ελληνική: Θεωρία και εφαρμογή στη λεξικογραφία και τη διδακτική της νέας ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας*. Διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. 1986. *Η νεολογία στην κοινή νεοελληνική*. Επιστημονική Επετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής, Παράρτημα 65. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. 1988. Ονόματα δηλωτικά χρώματος της κοινής νεοελληνικής: συμβολή λεξικολογική. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 8, 391-413.

- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. 2002. *Αντίστροφο Λεξικό της Νέας Ελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Ανδριώτης, Ν. Π. 2001 [1951]. *Ετυμολογικό Λεξικό της Κοινής Νέας Ελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Aronoff, M. & Fuhrhop, N. 2002. Restricting suffix combinations in German and English: Closing suffixes and the monosuffix constraint. *Natural Language & Linguistic Theory* 20 (3), 451-490.
- Christofidou, A. 2024. Neologism. In *Encyclopedia of Greek Language and Linguistics Online*. Brill.
- De Schryver, G. M. 2002. Web for/as corpus: A perspective for the African languages. *Nordic Journal of African Studies* 11, 266-282.
- Δημητράκος, Δ. Β. 1964. *Μέγα Λεξικόν όλης της Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Δομή.
- Georgacas, D. J. [Γεωργακάς]. 2005. *A Modern Greek-English Dictionary*, Volume 1: A. Thessaloniki: Centre for the Greek Language. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/georgakas/index.html
- Holton, D., Mackridge, P. & Φιλίππακη-Warburton, E. 1999. *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας*. Μτφρ. Β. Σπυρόπουλος. Αθήνα: Πατάκης.
- Κλαίρης, Χ. & Μπαμπινιώτης, Γ. 2004. *Γραμματική της Νέας Ελληνικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κουμανούδης, Σ. 1900. *Συναγωγή νέων λέξεων υπό των λογίων πλασθαισών από της Αλώσεως μέχρι των καθ' ημάς χρόνων*. Αθήνα: Π. Δ. Σακελλαρίου.
- Koutsoukos, N. & A. Efthymiou. 2023. Derivational morphology in Modern Greek: The state of the art. *Journal of Greek Linguistics* 23 (2), 215-286.
- Κριαράς, Ε. 1995. *Νέο Ελληνικό Λεξικό. Λεξικό της σύγχρονης ελληνικής δημοτικής γλώσσας*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. 1998. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Μεγάλο Ηλεκτρονικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας*. χ.χ. Αθήνα: Πατάκης. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://milneg.patakis.gr>
- Μείζον Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας*. 2011. Αθήνα: Φυτράκης.
- Μελισσαροπούλου, Δ. & Ράλλη, Α. 2009. Συνδυαστικότητα των παραγωγικών επιθημάτων στη Νέα Ελληνική: Μια πρώτη προσέγγιση. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 29, 97-107.
- Μπαμπινιώτης, Γ. 2019. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Ε' έκδοση. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Παπαναγιώτου, Χ., Αφεντουλίδου, Β. Γιαννακού, Α. & Χριστοφίδου, Α. υπό δημοσίευση. Κριτήρια νεολογίας: ζητήματα νεοσημασιολόγησης και (μη) θησαυρισμού. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 45.
- Papoutsis, T. 2012. On the combinability and productivity of the Greek noun-forming suffixes -tita and -sini: Evidence from corpora. In M. Anagnostou et al. (eds), *Proceedings of the 6th Athens Postgraduate Conference of the Faculty of Philology*, Vol. 1. Athens: National and Kapodistrian University of Athens, 267-277.
- Papoutsis, T. 2014. Measuring the productivity of noun-deriving suffixes across languages: Greek -tita vs. English -ness. In N. Lavidas, T. Alexiou & A. Sougari (eds), *Major Trends in Theoretical and Applied Linguistics* 1. London: De Gruyter Open Poland, 421-438.
- Πρωίος Λεξικόν της Νέας Ελληνικής Γλώσσας: Ορθογραφικόν και ερμηνευτικόν*. χ.χ. Επιμ. Γ. Ζευγώλης. Αθήνα: Σ. Π. Δημητράκος.
- Ράλλη, Α. 2005. *Μορφολογία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Σταματάκος, Ι. 1952-1955. *Λεξικόν της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Καθαρευούσης και Δημοτικής και εκ της Νέας Ελληνικής εις την Αρχαίαν*. Αθήνα: Ο Φοίνιξ.
- Φλιάτουρας, Α. 2018. *Η μορφολογική αλλαγή στην ελληνική γλώσσα: Μια σύγχρονη και συνοπτική παρουσίαση*. Αθήνα: Πατάκης.
- Φλιάτουρας, Α. & Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (επιμ.). 2019. *Το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη Νέα Ελληνική: Θεωρία, ιστορία, εφαρμογή. Από τον οίκο στο σπίτι και τανάπαλιν...* Αθήνα: Πατάκης.

- Φλιάτουρας, Α. & Κολοβός, Δ. 2024. Αγαθότητα και αγαθοσύνη, αγαπώ και αγαπίζω: διαχρονική έρευνα σε δύο περιπτώσεις μορφολογικής ανταγωνιστικότητας. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 43, 633-644.
- Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας*. 2014/2023. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://christikolexiko.academyofathens.gr>
- Χριστοφίδου, Α. 2001. *Ο ποιητικός νεολογισμός και οι λειτουργίες του*. Αθήνα: Gutenberg.
- Χριστοφίδου, Α. (επιμ.). 2025. *Δελτίο Επιστημονικής Ορολογίας και Νεολογισμών*, 16-17. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών.
- Χριστοφίδου, Α. & Αφεντουλίδου, Β. 2025. Εισαγωγή. Στο Α. Χριστοφίδου (επιμ.) *Δελτίο Επιστημονικής Ορολογίας και Νεολογισμών*, 16-17. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 9-25.
- Χριστοφίδου, Α., Αφεντουλίδου, Β., Καρασίμος, Α. & Δημητροπούλου, Ε. 2013. Ηλεκτρονικό πρόγραμμα νεολογισμών και ορολογίας ΝεοΔημία: Προκλήσεις και δικτυο-λύσεις. Στο Α. Χριστοφίδου (επιμ.) *Δημιουργία και μορφή στη γλώσσα. Δελτίο Επιστημονικής Ορολογίας και Νεολογισμών* 12. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 198-243.
- Χριστοφίδου, Α., Καρασίμος, Α. & Αφεντουλίδου, Β. 2014. Έλεγχος, παρακολούθηση και ταξινόμηση νεολογισμών με το ηλεκτρονικό πρόγραμμα ΝεοΔημία: Η προσέγγιση των νέων δανείων. Στο G. Kotzoglou κ.ά. (επιμ.) *Selected Papers of the 11th International Conference on Greek Linguistics*. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 1850-1868.